

NGƯỜI HOA Ở NAM BỘ*

MINH QUÂN

Theo tổng điều tra dân số và nhà ở trong cả nước ngày 1 tháng 4 năm 1999 thì số người Hoa ở Việt Nam có trên 860.000 người, chiếm 1,1% dân số cả nước. Tuy người Hoa sinh sống ở các tỉnh khác nhau nhưng tập trung chủ yếu ở các tỉnh Nam Bộ, chiếm trên 90% tổng số dân cộng đồng người Hoa ở Việt Nam. Người Hoa do nhiều nguyên nhân khác nhau đã di cư vào Việt Nam qua nhiều thời kỳ. Trong quá trình định cư ở Việt Nam, người Hoa đã tiếp tục bảo tồn và phát triển những đặc trưng văn hoá mang đậm nét những sắc thái văn hoá truyền thống. Mối quan hệ giữa người Hoa với các cộng đồng tộc người khác cũng đã sản sinh ra những yếu tố văn hoá mới. Có thể nói, quá trình hình thành cộng đồng người Hoa ở Việt Nam tương đối ổn định và bản thân người Hoa đã có nhiều đóng góp cho sự phát triển của Việt Nam. Trong những năm thực hiện Đổi mới, Đảng và Nhà nước ta luôn quan tâm đến sự phát triển của từng tộc người nói chung và người Hoa nói riêng.

Đến nay, một số công trình nghiên cứu của các học giả trong và ngoài nước đã cho thấy một số nét khái quát về người Hoa ở Nam Bộ. Tuy nhiên, với thế mạnh của phương pháp dân tộc học trong nghiên cứu văn hoá, các tác giả cuốn sách “Người Hoa ở Nam Bộ” đã phân tích khá sâu các vấn đề: lịch sử hình thành, hoạt động kinh tế, những thiết chế và nghi lễ trong hôn nhân và gia đình của người Hoa trong truyền thống cũng như hiện tại.

Điểm lại quá trình hình thành cộng đồng người Hoa ở Nam Bộ, tác giả đã cho thấy sự phức tạp về nguồn gốc, sự đa dạng về thành phần xã hội đã tạo nên sự phong phú đa dạng về lối sống, phong tục tập quán của dân người Hoa nơi đây. Quá trình hình thành cộng đồng người Hoa ở Nam Bộ diễn ra trong nhiều thế kỷ, với nhiều đợt di cư từ các tỉnh và hải đảo ven biển phía Nam Trung Quốc như Quảng Đông, Quảng Tây, Phúc Kiến, Hải Nam. Điều đó dẫn đến một thực tế là các nhóm người Hoa mang những nét sắc thái văn hoá địa phương, nói các phương ngữ khác nhau, hoạt động trong các ngành kinh tế khác nhau và quá trình phân hoá xã hội cũng rất khác nhau. Cũng do quá trình di cư kéo dài với những mức độ khác nhau nên địa bàn cư trú của người Hoa tuy có những điểm quần cư với mật độ cao nhưng về cơ bản họ sống xen kẽ với các tộc người khác. Điều này ảnh hưởng nhiều đến những đặc điểm tộc người và mối quan hệ của người Hoa với các tộc người khác cùng sinh sống trên địa bàn.

Nét đặc trưng trong văn hoá của người Hoa ở Nam Bộ là nhiều phong tục, lễ nghi trong sinh sống, cưới xin, thờ cúng, đặc biệt trong tang ma còn lưu giữ khá đậm nét truyền thống văn hoá tộc người. Người Hoa thực sự bị lôi cuốn bởi những phân tích về những nét văn hoá truyền thống đậm đà bản sắc dân tộc, sự bền vững của gia đình và dòng họ người Hoa. Theo tác giả, điều này phần nào đó “liên quan đến sự thành đạt trong cuộc sống gia đình cũng như trong hoạt

* Ngô Văn Lệ, Nguyễn Duy Bình. Người Hoa ở Nam Bộ. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia thành phố Hồ Chí Minh, 2005, 240 tr., khổ

động kinh tế” của họ. Cùng với những nét văn hoá truyền thống ấy, sự giao l-u văn hoá trong mối quan hệ về kinh tế, xã hội với các tộc ng-ời khác nh- ng-ời Việt, Khmer, Chăm... đã tạo nên một nét rất riêng biệt của ng-ời Hoa ở Nam Bộ.

Với những kinh nghiệm dày dặn trong nghiên cứu dân tộc học, đặc biệt là đối với mảng đề tài này, mỗi sự kiện đều đ-ợc các tác giả phân tích, lý giải trong mối quan hệ lịch sử: truyền thống-hiện tại. Điểm mới trong nội dung của công trình khoa học này là luôn xem xét những yếu tố truyền thống trong sự biến đổi, thích ứng với các yếu tố nội tại của cộng đồng ng-ời Hoa. Sự phân tích so sánh này làm nổi lên tính kế thừa và thích nghi của ng-ời Hoa trong điều kiện kinh tế, xã hội, văn hoá ở một vùng đất mới Nam Bộ.

Tuy cuốn sách không đề cập đến tất cả các thành tố văn hoá mà chỉ là tập hợp một số bài nghiên cứu b-ớc đầu về cộng đồng ng-ời Hoa ở Nam Bộ song những t- liệu này đã cung cấp cho ng-ời đọc những nét khái quát và cập nhật nhất về cộng đồng ng-ời Hoa ở một vùng đất đầy tiềm năng. Kết quả nghiên cứu góp phần lý giải và cung cấp những cơ sở khoa học, đề xuất các giải pháp xây dựng chính sách về dân tộc cho từng tộc ng-ời trong cộng đồng các dân tộc ở n-ớc ta nói chung và ng-ời Hoa nói riêng.

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách này cùng bạn đọc.